

σε πρώτο πλάνο

Ο δημοσιογράφος κ. Νίκος Μέρτζος ξετυλίγει στον ΕΤ αναμνήσεις από το μακεδονικό αγώνα μέχρι τη συμφωνία με τον Κίρο Γκλιγκόροφ για τη «Σλαβομακεδονία», πάντα με φόντο τον τόπο που τον γέννησε και αυτός ανέστησε, το μαγευτικό Νυμφαίο της Φλώρινας

Ο μονομάχος της αθέατης νύμφης...

Του ΠΑΝΟΥ ΜΠΑΪΛΗ
ΦΩΤΟ: Ι. ΚΑΜΠΟΥΡΗ

Καθώς καλπάζει με τον Ιβάν, το άλογό του, στο δάσος του Νυμφαίου, είναι σαν να τραβάει για τη δική του μάχη ανάμεσα σε ετερόκλητα πρόσωπα και γεγονότα που σημάδεψαν τη ζωή του, την περιοχή, τη χώρα. Καθώς καλπάζει, λίγα χιλιόμετρα από τα σύνορα με τα Σκόπια, ο 72χρονος σήμερα Νίκος Μέρτζος ξεχνιέται. Απελευθερώνεται. Ζει τις δικές του στιγμές. Κάτι σαν μονομάχος. Αυτός και ο Ιβάν μόνι, όπως το 1994, όταν ο «Μακεδόνας» δημοσιογράφος» και ιστορικός πια αποφάσισε να εγκατασταθεί στο Νυμφαίο, τη θρυλική Νεβέσκα, στη Φλώρινα και να αναστήσει ένα χωριό που μέχρι τότε μετρούσε τη ζωή στο ρυθμό των θανάτων. Τότε εκεί ζούσαν περίπου 35 γέροι. Δεκαπέντε χρόνια μετά το Νυμφαίο επισκέπτονται περισσότεροι από 60.000 άτομα από την Ελλάδα και το εξωτερικό.

Εγινε σημείο αναφοράς αλλά και συναντήσεων με αφορμή το πρόβλημα με τα Σκόπια και τις αλλαγές στα Βαλκάνια. Πολλές οι συναντήσεις (ίσως και... μυστικές), οι διαπραγματεύσεις, στις οποίες είχε πρωταγωνιστικό ρόλο ο κ. Μέρτζος, ο οποίος ήταν μεταξύ αυτών (των μυστικών συμβούλων) που χειρίστηκαν το θέμα της ονομασίας των Σκοπίων επί κυβέρνησης Μητσοτάκη. «Τότε πολλές φορές τα είπαμε με τους γείτονες. Κάποια στιγμή είχαμε φτάσει στο σημείο να ανακοινώσουμε μαζί

με τον Γκλιγκόροφ σε συνέντευξη Τύπου το όνομα "Σλαβομακεδονία", δυστυχώς όμως κάποιος στην Ελλάδα αντέδρασαν και οι λόγοι δεν ήταν εθνικοί...».

Εκείνη η στιγμή της ακύρωσης στην ουσία της συμφωνίας «ήταν η χειρότερη στιγμή της ζωής μου». Εκείνη η ημέρα, ήταν το 1994, έκρυβε πίκρα αλλά και συγκίνηση για τον Έλληνα με το «απότομον του χαρακτήρος του» και το... σήμα κατατεθέν μουστάκι του. «Όταν φτάσαμε στα ελληνικά σύνορα εμένα με συνόδευαν οι σωματοφύλακες του Γκλιγκόροφ και τους έδωσα ένα

καταλογίσει εμπόθεια και ιδιοτέλεια. Αλλωστε έζησε ή άκουσε αυτά που για τους υπολοίπους φαντάζονται μακρινά. Να, λίγο πιο πάνω, στο λόφο της Τζέκα οι προύχοντες του Νυμφαίου και μεταξύ αυτών και οι συγγενείς του ξεπροβόδισαν για το μεγάλο αγώνα τον Παύλο Μελά. Οι κομπατζήδες ανέβηκαν για μια μέρα την επίθεση στο χωριό για να γίνει η κηδεία της γιαγιάς του. Οι Τούρκοι πολλές φορές απείλησαν να κάψουν το χωριό. Οι Βαλκανικοί πόλεμοι, οι Σλάβοι, η ξένη προπαγόνδα, οι ρουμανίζοντες, ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος. Η επιστράτευση, το Πύργαδες, οι γυναίκες με τις καλές τους φορεσιές, τις βλάχικες, με τα φλουριά, που προσεύχονταν όλες μαζί. Και μετά ο εμφύλιος. Το αίμα στο Βίτσι. Και ύστερα τα Σκόπια, το Μουσταήρι, το χάος στα Βαλκάνια.

Από το 1936 που γεννήθηκε και μέχρι σήμερα ο κ. Νίκος Μέρτζος ακολουθεί τη δική του πορεία. Δηλώνει δεξιός. Στο σπίτι του κυριαρχούν οι φωτογραφίες της οικογένειας Καραμανλή αλλά και του Βενιζέλου. Ήταν ο πρώτος δημοσιογράφος που έμαθε από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή ότι θα εγκαταλείψει την Ελλάδα μετά τη δολοφονία του Γρηγόρη Λαμπράκη. Και ο πρώτος που είδε τον Εμμανουήλ με τη δολοφονία του βουλευτή της ΕΔΑ και τον άκουσε να του λέει: «Σήμερα δώσαμε ένα καλό μάθημα στον Λαμπράκη». Την είχε κατηχήσει η δολοφονία. Κάποιοι τον κατηγορήσαν για αυτό. «Και τι με ένοιαζε. Εγώ δεν φοβόμουν κανέναν. Δυστυχώς δεν φοβάμαι τίποτε. Μόνο να πεθάνω όρθιος θέλω...».

Όταν αποφάσισε να επιστρέψει στο Νυμφαίο, ζούσαν εκεί 35 γέροι. Σήμερα το επισκέπτονται 60.000 τουρίστες κάθε χρόνο

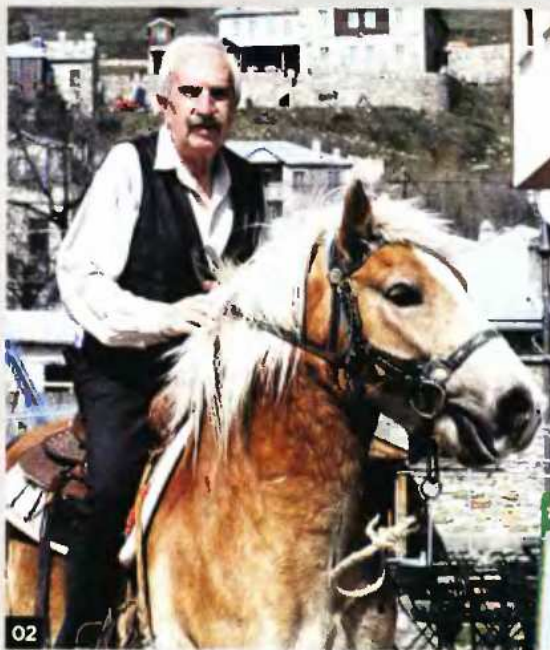
ποτό ως δώρο. "Θα το πάρουμε", μου είπαν, "γιατί αγωνιζόμαστε για το δικό μας συμφέρον".

Τα χρόνια πέρασαν. Το Σκοπιανό παραμένει ανοικτό και ο κ. Μέρτζος τώρα από τη θέση του προέδρου της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών προσπαθεί να προσφέρει επιχειρήματα στους διαπραγματευτές επικαλούμενος ιστορικά στοιχεία και να αντικρούσει τις απόψεις εκείνων «οι οποίοι δεν μπορούν να δουν πίσω από το όνομα τις επεκτατικές διαθέσεις των Σκοπιανών».

Είναι απόλυτος. Όσο και αν διαφωνεί κανείς μαζί του, δεν μπορεί να του

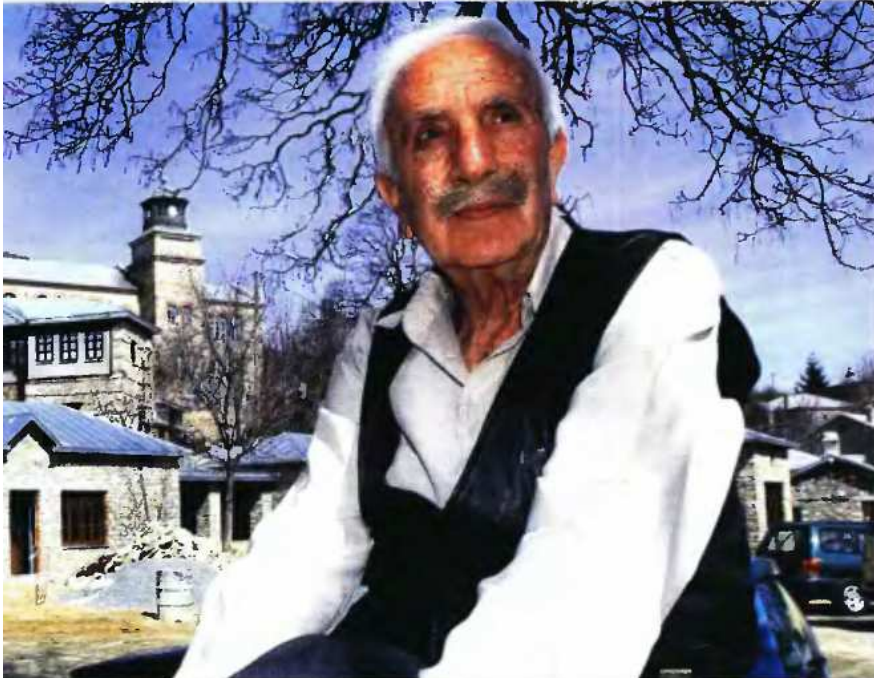

01

02

01. Στην πλατεία του Νυμφαίου, αρχοντικός όπως ο τόπος του. 02. Ο κ. Μέρτζος με τον Ιβάν, το άλογό του. 03. Στη Νίκειο Σχολή μαθητές δεν υπάρχουν σήμερα, όμως φιλοξενούνται εκθεσεις φωτογραφίας που αποκαλύπτουν την ιστορία της περιοχής. 04. Το Νυμφαίο φιλοξενεί δεκάδες χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο. 05. Το σπίτι του κ. Νικ. Μέρτζου έχει τη διασητή του ιστορία. Εκεί φιλοξενήθηκαν Μακεδονομάχοι, προσωπικότητες, διάσημοι πολιτικοί.

«Εμείς οι Βλάχοι δεν ξεφεύγουμε από τις ρίζες μας»

Ο παππούς του έφερε τη μητέρα του από τη Θεσσαλονίκη για να μη γεννηθεί σε... ξένο τόπο

Το Νυμφαίον, η Νεβέσκα (η αθέατη νύμφη), μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο άρχισε να ερημώνει. Ο κ. Νίκος Μέρτζος, ακολουθώντας την παράδοση της οικογένειας, δεν εγκατέλειψε ποτέ την ιδέα να στηρίξει το χωριό. «Ο παππούς - από αυτόν κληρονόμησα την τρέλα (όλοι εδώ τρελό με λένε), για να μη γεννηθώ σε ξένο τόπο (τότε ζούσαμε στη Θεσσαλονίκη) έφερε τη μάνα μου εδώ. Εδώ με βάφτισε, στο δάσος. Εμείς οι θάλαχοι δεν μπορούμε να ξε-

Το Δημόσιο καθυστερούσε και τότε στράφηκα σε ιδιώτες φίλους μου να εκπονήσουν μελέτες και δεν έφτανε που το έκαναν δωρεάν, τους φώναζα «κόλας». Και μετά ήρθαν οι χρηματοδοτήσεις και η συμπαράσταση από τους Γ. Παπανδρέου, Κ. Λαλιώτη, Βάσω Παπανδρέου, μέχρι και την κ.

«Θέλουμε ήπιας μορφής ανάπτυξη, για να χαρούμε το περιβάλλον και όχι να το καταστρέψουμε»

Αννα Διαμαντοπούλου.

Ο γιος του Γιάννη Μπουτάρη, ο Μιχάλης -«εμείς τον φωνάζουμε Μίκη, γιατί τους Μιχάληδες έτσι τους φωνάζουμε,

προς τιμήν του Παύλου Μελά, που αγωνίστηκε εδώ με το ψευδώνυμο Μίκης Ζέζας», μίλησε στον κ. Μέρτζο για τον «Αρκτούρα». «Είναι παιδιά που περιβάλλουν τις αρκούδες, που τις βασανίζουν οι γυφτοί». «'Εντάξει', είπα και τους δώσαμε 120 στρέμματα στο βουνό».

Ο «Αρκτούρος» έκανε ακόμη περισσότερο γνωστή την περιοχή. Ο αριθμός των επισκεπτών αυξήθηκε και συνεχίζει να αυξάνεται. Νέες μονάδες χιζίνονται, νέα κατοστήματα. «Όσο ζω, θα το λέω: εμείς εδώ θέλουμε μια ήπιας μορφής ανάπτυξη. Δεν θα επιτρέψω ποτέ να γίνει χιονοδρομικό κέντρο. Θέλουμε να χαρούμε το περιβάλλον και όχι να το καταστρέψουμε. Και το λέω εγώ αυτό, που μέχρι και άλογα από τις Άλπεις έφερα, για να εξηγηρετούνται οι επισκέπτες».

Κοντά στα γεγονότα 54 χρόνια

Οταν οι δικοί του έμαθαν ότι ήθελε να γίνει δημοσιογράφος, ούτε λίγο ούτε πολύ του ζήτησαν να μην ντραπίσει την ιστορία της οικογένειας. «Θα πας να γίνεις εργάτης, να έχεις αφεντικό πάνω από το κεφάλι σου». Δεν τους άκουσε και, φατητήης ακόμη στη Νομική, δοκίμαζε την τύχη του ως δημοσιογράφος στο «Φως». Και μετά ήρθε η καταξίωση, η «Μακεδονική ζωή», ο «Ελληνικός Βορράς», το ραδιόφωνο, η αρθογραφία σε εφημερίδες και περιοδικά των Αθηνών. Από το 1954 έζησε από κοντά όλα τα μεγάλα γεγονότα. Προσωπικός φίλος του Κωνσταντίνου Καραμανλή, αλλά και με στελέχη όλων των κομμάτων, ο κ. Μέρτζος καθιρώθηκε στο χώρο. Το 1994 εξελέγη πρόεδρος στο Νυμφαίο και το 2006 αποχώρησε. Εκεί, μαζί με τη γυναίκα του, την κυρία Τέσα, περνάει τον περισσότερο καιρό. Στήνει πού και πού και κανένα γλέντι με κλαρίνο, στο σπίτι του, με τα βαριά έπιπλα και τις δεκάδες φωτογραφίες στους τοίχους, τα ιερά κειμήλια της οικογένειας, της μεγάλης οικογένειας των Βλάχων. «Το παιδί της Σαμαρίνας» είναι το αγαπημένο μου τραγούδι. Μία φορά, που είχαμε στήσει ένα γλέντι στο οποίο ήταν παρών και ο σημερινός πρωθυπουργός, ακούστηκε αυτό το τραγούδι. Τότε η κόρη του, η Αλίκη, είπε ότι είναι το καλύτερο τραγούδι του κόσμου. Και ήταν παιδί μια στολιά».

03

04

05